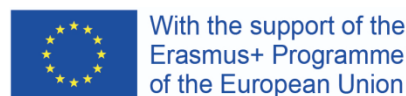

CONCEPTUL DE SPECIALIZARE INTELIGENTĂ ȘI IMPLEMENTAREA ACESTUIA ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Arina ȚIGANAȘ

Universitatea Tehnică a Moldovei,
Facultatea Inginerie Economică și Business,
Departamentul Economie și Management, grupa AA-201M
mun. Chișinău, Republica Moldova

Autorul corespondent: Arina Țiganaș, arina.tiganas@em.utm.md

"Sprijinul acordat de Comisia Europeană pentru elaborarea acestei publicații nu constituie o aprobare a conținutului, care reflectă doar opiniile autorilor, iar Comisia nu poate fi trasă la răspundere pentru orice utilizare a informațiilor conținute în aceasta."

Rezumat. Ritmul mediului actual de viață și viteza de transformare continuă a acestuia, tinderea spre o economie inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii necesită implementarea politicilor de coeziune pentru generarea creșterii economice, care reprezintă un element central pe agenda europeană. Abordarea clasică a investițiilor nu mai este una potrivită. În prezent, accentul se pune pe investițiile tematice, pe stabilirea zonelor strategice în ordinea priorităților și pe asigurarea obținerii unui mix investițional adecvat nevoilor fiecărei regiuni. Această abordare va sprijini regiunile în aflarea adevăratului lor potențial de inovare și în reorientarea structurilor lor industriale către ramurile emergente și piețele internaționale.

Cuvinte cheie: inovare, progres, dezvoltare durabilă, competitivitate, cercetare.

**“Cercetarea este transformarea banilor în cunoștințe.
Inovarea este transformarea cunoștințelor în bani”
Geoffrey Nicholson – 3M**

Procesul de transformare economică bazat pe identificarea domeniilor, în care o regiune sau țară poate beneficia din specializarea inovării și cercetării este definit ca specializare inteligentă. De fapt, aceasta este o provocare de a elabora și implementa propriile strategii pentru specializare inteligentă, subliniind importanța concentrării resurselor umane și financiare pentru cercetare, dezvoltare și inovare în domeniile competitive pornind de la particular spre general.

Specializarea inteligentă – calea spre o economie inteligentă, durabilă și favorabilă

Specializarea inteligentă este un concept promovat de Uniunea Europeană pentru a exprima cadrul și mecanismele de specializare a proceselor de inovare la nivelul unei țări/regiuni de dezvoltare, care pornește de la premisa că nici o regiune nu are suficiente resurse pentru a putea fi competitivă în toate domeniile, motiv pentru care este mult mai eficace să își identifice ariile în care poate face diferența în competiția globală și să își focalizeze apoi atenția pe acele arii în efortul de inovare.

Specializarea inteligentă constituie un element-cheie al politicii de coeziune a Uniunii Europene, în special în ceea ce privește orientarea surselor de finanțare aferente Obiectivului Tematic 1 al Cadrului Strategic Comun “Consolidarea cercetării, dezvoltării tehnologice și inovării”. Astfel, specializarea inteligentă se referă la o nouă generație de politici în materie de cercetare și inovare care merg dincolo de investițiile în cercetare și dezvoltare și de consolidarea capacității generale de inovare [1]. Elaborarea de strategii în materie de cercetare și inovare bazate pe conceptul de specializare inteligentă este una dintre condițiile esențiale pentru accesarea fondurilor structurale începând din 2014. În exercițiul financiar 2021-2027, acest concept este susținut prin obiectivele strategice investiționale ale Politicii de Coeziune a Uniunii Europene, în

special prin Obiectivului de Politică 1 “O Europă mai inteligentă, prin promovarea unei transformări economice inovatoare și inteligente” [2].

Potrivit noțiunii din Regulamentul (UE) 1301/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 decembrie 2013, „Strategie de specializare inteligentă” înseamnă strategii naționale sau regionale în domeniul inovării care stabilesc priorități cu scopul de a crea un avantaj competitiv prin dezvoltarea punctelor tari proprii cercetării și inovării și prin corelarea acestora cu nevoile întreprinderilor în vederea abordării coerente a oportunităților emergente și a evoluțiilor pieței, evitând suprapunerea și fragmentarea eforturilor [3].

O astfel de strategie de specializare inteligentă poate lua forma unui cadru politic strategic în domeniul cercetării și inovării la nivel național sau regional sau poate fi inclusă într-un astfel de cadru. Strategiile de specializare inteligentă sunt elaborate prin implicarea autorităților de gestionare naționale sau regionale și a părților interesate, cum ar fi universități și alte instituții de învățământ superior, industrie și partenerii sociali în procesul de determinare antreprenorial [4].

Scopul strategiilor de specializare inteligentă poate fi privit sub două aspecte: politic și economic. Astfel, sub aspect politic strategiile de specializare inteligentă ar avea scopul de a transforma inovarea într-o prioritate pentru toate regiunile, de a concentra investițiile și a crea sinergii, de a îmbunătăți procesul de inovare și guvernanta. Sub aspect economic, scopul strategiilor de specializare inteligentă este de a elabora și pune în aplicare strategii destinate transformării economice, de a face față provocărilor economice și sociale, de a consolida capacitate de atragere a investițiilor străine, de a promova propagarea cunoștințelor și diversificării tehnologice [5].

Strategiile naționale și regionale de cercetare și inovare pentru specializarea inteligentă (RIS3) sunt caracterizate prin următoarele:

- concentrează sprijinul politicilor și investițiile asupra principalelor priorități, provocări și necesități la nivel național/regional în scopul unei dezvoltări bazate pe cunoaștere;
- se bazează pe atuurile, avantajele competitive și potențialul pentru fiecare țară/regiune pentru a asigura excelență;
- revigorează sectoarele tradiționale prin activități cu valoare adăugată mai mare și noi nișe de piață;
- sprijină inovarea tehnologică bazată pe tehnologii, precum și inovarea în alte domenii și urmăresc să stimuleze investițiile din sectorul privat;
- implică amplu părțile interesate și încurajează inovarea și experimentarea;
- sunt bazate pe dovezi și includ sisteme de monitorizare și evaluare a sistemului;
- exploatarea unor noi forme de inovare, precum inovarea deschisă și orientată către utilizator, inovarea socială și inovarea în materie de servicii;
- dezvoltarea de noi activități economice prin intermediul unei schimbări tehnologice radicale și a unor inovații majore [6].

Elaborarea de strategii regionale este sprijinită prin Platforma de specializare inteligentă, care a fost lansată în luna iunie 2011. Platforma este gestionată de o echipă în cadrul Centrului Comun de Cercetare (JRC-IPTS) din Sevilla, Spania. Aceasta este monitorizată de o echipă de coordonare, care include experți din mai multe departamente ale Comisiei Europene, oferă o serie de servicii, inclusiv consiliere, formare și sprijin pentru evaluarea inter pares a strategiilor naționale/regionale [7].

Elaborarea și implementarea strategiilor de specializare inteligentă necesită implicarea activă atât a actorilor interni (reprezentanți ai instituțiilor naționale responsabile de dezvoltare economică, de cercetare și inovare, cluster și modernizare industrială, reprezentanți ai administrației publice, agenții regionale / locale de dezvoltare), cât și a celor externi (reprezentanți ai mediului de afaceri, reprezentanți ai științei, reprezentanți ai societății civile) [6]. Dedicția și nivelul de implicare a acestora depinde eficacitatea înfăptuirii progresului economic și, în parte, social al unei regiuni.

Specializarea inteligentă – obiectiv de dezvoltare durabilă pentru Republica Moldova

Republica Moldova (RM) face parte din proiectul DG REGIO axat pe specializarea inteligentă în Ucraina, Moldova și Georgia și s-a înregistrat pe Platforma de specializare inteligentă (S3P) la nivel național în 2016 și este una dintre cele mai avansate țări din regiunea Parteneriatului Estic în ceea ce privește dezvoltarea strategiei sale privind specializarea inteligentă. Strategiile de specializare inteligentă sunt incluse în planul de acțiune al guvernului ca Proces de descoperire antreprenorială (PDA) care a început în iunie 2019, când s-au ținut primele 4 ateliere despre energie, TIC, agricultură și prelucrarea alimentelor și biomedicină și biofarmaceutice. PDA este încă în desfășurare, deoarece a fost întârziat din cauza situației COVID-19.

La nivel național, programul de strategii de specializare inteligentă (S3) este condus de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării (MECC) echipa S3 implicând MECC, coordonatorii grupurilor EDP, experți responsabili pentru domeniile tematice, Camera de Comerț și Industrie, Ministerul Economiei și Infrastructurii (MEI), Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului (MADRM), Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale (MSPMS), Biroul Național de Statistică [8]. În vederea identificării domeniilor de specializare inteligentă pentru RM MECC, cu sprijinul Centrului Comun de Cercetare (*JRC – Joint Research Centre*) al Comisiei Europene a organizat la nivel național primele 4 ateliere de descoperire antreprenorială în 4 domenii identificate cu potențial de dezvoltare: Energetică, Tehnologia Informației și Comunicațiilor, Agricultură și Procesarea Alimentelor, Biomedicină și Biofarmaceutică. Atelierele de descoperire antreprenorială pentru fiecare domeniu au avut drept scop identificarea principalelor nișe ale specializării inteligente pentru domeniul dat, ceea ce va contribui la eficientizarea procesului de cercetare orientat spre necesitățile economiei naționale sau regiunilor în parte [9].

În cadrul proiectului pilot S3 a JRC de extindere în țările parteneriatului de vecinătate, RM a primit suport pentru identificarea priorităților cu potențial de specializare inteligentă din partea companiei spaniole de consultanță SIRIS Academic, Academiei de Științe a Moldovei, Biroului Național de Statistică, AGEPI, Camera de Comerț și Industrie a RM și Institutul de Dezvoltare a Societății Informaționale. La fel, datorită suportului acordat de profesorul Hugo Hollanders, Maastricht University a fost posibilă realizarea cartografierii potențialului economic, inovativ și științific în RM – o primă etapă în procesul stabilirii strategiilor de specializare inteligentă.

La cartografierea RM s-a utilizat metoda evaluării prin folosirea coeficientului locației și masei critice industriale într-o activitate din 5 zone ale țării: Nord, Sud, Centru, Chișinău și Găgăuzia, astfel fiind identificate domeniile prioritare cu potențial economic pentru specializarea inteligentă în fiecare zonă aparte. De remarcat că, cartografierea RM a fost realizată pentru prima dată în anul 2017. Deoarece nu există o cercetare anterioară, nici ulterioară în acest sens, este dificil de stabilit certitudinea rezultatelor obținute, precum și practic imposibil de monitorizat evoluția potențialului RM în domeniile de specializare inteligentă. De aceea, realizarea periodică a unor asemenea cercetări în timp ar permite monitorizarea în dinamică a potențialului țării noastre, iar, în rezultat, efectuarea unor cercetări mai ample în materie de specializare inteligentă, care este de fapt o noțiune relativ nouă atât în mediul academic, cât și mediul de afaceri.

Specializarea inteligentă este inclusă în *Programul național în domeniile cercetării și inovării pentru anii 2020-2023*, care prevede aprobarea priorităților strategice ale activităților de cercetare și inovații pentru perioada 2023-2027 în funcție de nișele de specializare inteligentă identificate. Implementarea se va baza pe un mix de finanțare a donatorilor la nivel național, UE și internațional [8].

În conformitate cu Strategia Națională de Dezvoltare Moldova 2030, principalul mecanism de creștere a nivelului veniturilor și reducerea sărăciei și riscurilor acesteia, este majorarea competitivității pe plan intern și extern, inclusiv prin specializarea inteligentă a țării. Sunt prevăzute drept acțiuni prioritare în acest sens: abilitarea tinerilor oameni de afaceri, prin programe de consiliere tehnică și suport financiar, inclusiv prin instituirea unui mecanism prin care să se acorde acces întreprinderilor mici tinere inovatoare la piața de achiziții publice; dezvoltarea politicilor, programelor și serviciilor inovative care facilitează canalizarea remitențelor în

investiții, prin dezvoltarea instrumentelor financiare de economisire și a programelor care încurajează investirea remitențelor în sectoarele productive ale economiei; sporirea eficienței proceselor economice, prin creșterea capacităților companiilor de a inova și a implementa inovații, inclusiv prin intermediul formării clusterelor, hub-urilor și parcurilor industriale, și stimularea investițiilor private în sectorul de cercetare și dezvoltare, precum și a parteneriatelor dintre companii și instituții educaționale în acest domeniu; valorificarea potențialului de investiții și inovații (competențe, abilități, rețele, know-how) ale imigranților prin simplificarea procedurilor de imigrare și investiții în economia națională [10].

Deși conceptul de specializare inteligentă, orașe inteligente și o serie de elemente ale acestuia, este extrem de interesant și promițător, RM abia se află la etapa inițială de studiu, înțelegere și introducere a unor elemente ale acestui concept: introducerea conceptului de e-guvernare, utilizarea pe scară largă a serviciilor electronice și a plăților, achizițiile electronice, implementarea conceptului de fereastră unică în diferite instituții etc.

Concluzii

Specializarea inteligentă se referă la o nouă generație de politici în materie de cercetare și inovare, iar o strategie de specializare inteligentă nu ia în considerare numai aspectele tipice legate de cercetare și aptitudini, ci și toate atuurile unei regiuni, de exemplu localizarea geografică, structura populației, clima, resursele naturale, în coroborare cu aspectele legate de cerere, de exemplu nevoile societății, potențialii clienți, inovarea la nivelul sectorului public. Iar pe faptul faptul că, strategiile de specializare inteligentă constituie o condiție empirică de coeziune cu comunitatea europeană, direcționarea resurselor financiare într-o regiune conform necesităților reale și a potențialului acelei regiuni constituie o soluție inteligentă.

Referințe

1. Panorama. Inforegio. 2012, Nr.44 [online]. [accesat 07.01.2021]. Disponibil: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/panorama/pdf/mag44/mag44_ro.pdf
2. Strategia de specializare inteligentă 2021 – 2027 [online]. [accesat 07.01.2021]. Disponibil: https://www.nord-vest.ro/wp-content/uploads/2020/09/RIS3NV-2021-2027_200914.pdf
3. Regulamentul (UE) 1301/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 decembrie 2013. În: EUR-Lex. Document 32013R1301 [online]. [accesat 07.01.2021]. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A32013R1301>
4. Strategii naționale/regionale de inovare pentru specializarea inteligentă (RIS3) [online]. [accesat 07.01.2021]. Disponibil: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/smart_specialisation_ro.pdf
5. Porcescu S. Conceptul de „Specializare Inteligentă”. În: Atelier EDP “Biomedicină&Biofarmaceutică”, 28 iunie 2019[online]. [accesat 07.01.2021]. Disponibil: https://idsi.md/files/file/S3_EDP_exemple_nise_Biomedicina_SPorcesu_28_06_2019-compressed.pdf
6. Smart specialisation platform [online]. [accesat 07.01.2021]. Disponibil: <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/>
7. Smart specialisation platform [online]. [accesat 11.02.2021]. Disponibil: <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/moldova>
8. Identificarea domeniilor de specializare inteligentă pentru Republica Moldova – au fost organizate 4 ateliere de descoperire antreprenorială [online]. [accesat 11.02.2021]. Disponibil: <https://idsi.md/identificarea-domeniilor-specializare-inteligenta-RM-organizate-4-ateliere-de-descoperire-antreprenoriala>
9. Strategia națională de dezvoltare „Moldova 2030” [online]. [accesat 11.02.2021]. Disponibil: https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/intr40_12_0.pdf